

KAKO PRIDOBITI UČENIKA DA SE ZAINTERESIRA ZA OVU KOMPLEKSNU MATERIJU?

Smiljana Lazić Marinković, profesor – savjetnik

Škola primijenjene umjetnosti i dizajna

Trg maršala Tita 11

Zagreb, 12. veljače, 2015.

VELIKI RAT - ZABORAVLJENI RAT?1914.-2014.
KAKO PRIDOBITI UČENIKA DA SE ZAINTERESIRA
ZA OVU KOMPLEKSNU MATERIJU?

1. UVOD

Teoretičari pedagogije smatraju da nema nemotiviranog učenika. Već samim dolaskom u školu učenik pokazuje određeni stupanj motivacije (pozitivne ili negativne). Motivacija može biti *intrinzična* (zadovoljenje u samoj aktivnosti) i *ekstrinzična* (postiže se nagrada izvana – ocjena).

Stalno je prisutna borba s učeničkom motivacijom za nastavu i školu općenito, ali i s našom (nastavničkom) motivacijom. Tijekom godine (ne samo na početku školske godine), ključna su pitanja: kako unaprijediti svoju nastavu i time motivirati učenike? Kako motivirati sebe za daljnji rad i napredak? Kako se nositi s nedostatnom komunikacijom i koordinacijom nastavnika? Kako motivirati učenike, ali i kolege drugih predmeta za rad na nekom projektu? Kako u projektnoj nastavi kurikularno integrirati sadržaje više nastavnih predmeta? Na umu stalno moramo imati „*najvažnije je voljeti svoju struku i svoj posao, stalno raditi na unapređenju i razvoju vlastitih metoda te vjerovati u uspjeh. Ono što je nama zanimljivo, bit će i učenicima, ono što nas motivira, motivirat će i njih, ono što mi volimo, voljet će i oni.*“¹

Pokušat ću konkretnim primjerom iz prakse, **interdisciplinarnim projektom: VELIKI RAT - ZABORAVLJENI RAT? 1914.-2014.**, objasniti kako su u Školi primijenjene umjetnosti i dizajna u Zagrebu, nastavnici povijesti, crtanja i slikanja i grafičkog dizajna, pridobili učenike i zainteresirali ih za ovu kompleksnu i važnu temu kao što je Prvi svjetski rat.

Projekt VELIKI RAT - ZABORAVLJENI RAT?1914.-2014. realiziran je na moju inicijativu (nastavnica povijesti), a u projektu su sudjelovali nastavnici² i učenici Grafičkog odjela Škole primijenjene umjetnosti i dizajna iz Zagreba. Projekt smo u Kurikulumu škole planirali za drugo polugodište šk. g. 2013./2014. i početak šk. g.2014./2015. Rezultate rada

¹Ana Kadović, *Motivacija u nastavi povijesti*, u *Nastava povijesti*,

https://www.google.hr/?gws_rd=ssl#q=hrvatski+povijesni+portal(pogledano 26. 1. 2015.)

²Mario Jurjević, Jure Kokeza, Zlatica Kovačiček Poljan, Vinka Mortigjija Anušić, Vlasta Pirnat, Ninoslav Poljan i Tomislav Tomić.

planirali smo prezentirati 11. studenoga 2014., na izložbi u Izložbenom salonu Izidor Kršnjavi u Školi primijenjene umjetnosti i dizajna u Zagrebu.

2. MOTIVACIJA

Projektna nastava od učitelja iziskuje mnogo planiranja i angažmana u pripremi, korištenje mnogih izvora znanja te pažljiv odabir sadržaja, metoda i oblika rada u skladu s postavljenim ciljevima i zadacima, za što je potrebna dodatna motivacija.

Na internet stranici Hrvatskog instituta za povijest, Hrvatskog odbora za obilježavanje Prvoga svjetskog rata, pročitala sam Poziv za prijavu na Međunarodni znanstvenikup **“1914. – prva godina rata u Trojednoj Kraljevini i Austro-Ugarskoj Monarhiji”**.

Na istoj stranici objavljen je i Akcijski plan za obilježavanje Stogodišnjice Prvoga svjetskog rata, kojim naglašava: *“Velika je odgovornost resora obrazovanja da putem hrvatskog školskog sustava ususret i povodom Stogodišnjice Prvoga svjetskog rata promiče vrijednosti nastanka Europe kao zajednice ranopravnih naroda proizašle iz zajedničke povijesti obilježene ratovanjima. Pritom je bitno istaknuti koja je bila uloga Hrvatske u oblikovanju današnje Europe te kako su europska i svjetska ratna zbivanja utjecala na formiranje hrvatske nacije i države. Smatramo potrebnim uputiti djecu i mladež da upoznaju život svojih predaka, izravnih i neizravnih sudionika Prvoga svjetskog rata, kako bi shvatila koliko rat razara obitelj i društvo u cjelini.”*³

Motivaciju nisam dugo tražila. Istražujući povijest Škole saznala sam da je Obrtna škola u Zagrebu (danas Škola primijenjene umjetnosti i dizajna) svoju prošlost i svoju sudbinu, od 1882. do 1918., dijelila s prošlošću i sudbinom Trojedne Kraljevine i Austro-Ugarske Monarhije, da je u vrijeme Prvoga svjetskog rata svoju školsku zgradu stavila na raspolaganje Društvu crvenog križa i da je u njoj bila smještena najveća i najsuvremenije opremljena bolnica za prihvatanje ranjenika u Hrvatskoj i Slavoniji.

Na Međunarodni znanstvenikup **“1914. – prva godina rata u Trojednoj Kraljevini i Austro-Ugarskoj Monarhiji”**, prijavila sam temu **“Obrtna škola u Zagrebu u godinama Velikoga rata”** i nastavila s istraživanjem. Nove spoznaje prenosila sam učenicima i kolegama Grafičkog odjela te nastojala i njih zainteresirati za istraživanje.

³Vijoleta Herman Kaurić, *Hrvatska i Prvi svjetski rat 1914.-1918. | 2014.-2018. – Akcijski plan za obilježavanje Stogodišnjice Prvoga svjetskog rata*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2013., <http://1914-1918.com.hr/prvi-svjetski-rat/> (pogledano 3. 1. 2014.)

Vjerovala sam kako će spoznaja da su sto godina ranije u istim prostorijama, umjesto učenika i nastavnika, boravili ranjenici, medicinske sestre i liječnici, te da su i učenici Obrtne škole već u ljeto 1914. bili unovačeni i borili se na nekom od bojišta, biti motivacija učenicima da se zainteresiraju za ovu temu i shvate važnost Prvog svjetskog rata za današnjicu i događaje u kojima i oni neizravno sudjeluju. Leopold Bogdan, učenik 4. razreda, to je i potvrdio napisavši u eseju o svom praktičnom radu sljedeće: „*Za izložbu Veliki rat – zaboravljeni rat, na nastavi Grafičkog dizajna, izradio sam plakat posvećen Pričuvnoj bolnici društva crvenog križa, za vrijeme rata smještenoj u Obrtnoj školi u Zagrebu (danas Škola primijenjene umjetnosti i dizajna). (...) Za taj zadatak bio sam vrlo motiviran jer sam emocionalno jako vezan za svoju školu. Time sam bogatoj povijesti naše škole želio dati i svoj doprinos.*“

3. PROJEKTNASTAVA

Projektna nastava je, prema teoretičarima pedagogije, svrhovit i organiziran proces aktivnog učenja u kojem učenici, u grupama ili samostalno, istražujući prema pažljivo planiranom projektu, dolaze do novih spoznaja. To je timska suradnička nastava koja se odvija po **projektnoj metodi**, a sastoji se od **8 koraka: pronalaženje teme, formuliranje cilja, planiranje, provedba projekta, uređivanje sakupljenih informacija, formuliranje rezultata, predstavljanje rezultata, refleksija o projektu**. U njoj su kultura komunikacije, timski duh i suradničke sposobnosti isto toliko važne kao i rješenje postavljenih zadataka. Projektna nastava potiče angažman i samodisciplinu kod učenika kao i odgovornost za preuzete obveze. To je vrsta istraživačkog učenja pri kojem je intrinzična motivacija glavni pokretač.

“Motivaciju učenika, njihov uspjeh i njihovo duže pamćenje naučenih sadržaja moguće je poboljšati projektnom metodom. Pri upotrebi te metode nastavnici na trenutak ostavljaju svoj predmet kako bi ses učenicima posvetili problemu koji su sami odabrali i koji je pomalo nadpredmetan, a koji je učenicima posebno interesantan. Oni zajedno i odgovorno planiraju koje ciljeve žele postići te rade u grupama ili pojedinačno, primjenjujući različite oblike učenja kako bi postigli zadane ciljeve. Na koncu svaka grupa predstavi produkt svoga rada.”⁴

4. VELIKI RAT - ZABORAVLJENI RAT? 1914.-2014.

- **Nastavni predmeti: povijest, hrvatski jezik i književnost, crtanje i slikanje, grafički dizajn**
- **Nastavna cjelina:**
 - a) **povijest: Prvi svjetski rat od 1914. – 1918.**

⁴Usp. M.Pranjić, *Didaktika*, 289,2005, Zagreb

b) crtanje i slikanje: *Crtanje i slikanje portreta; Crtanje i slikanje akta*

c) grafički dizajn: *Oblikovanje/dizajniranje vizualnih poruka integriranog sadržaja; Idejno likovno oblikovanje/dizajniranje plakata, oglasa, slogana, brošure.*

- **Ciljevi projektne nastave - razviti kod učenika:**
 - interes za istraživački način rada i učenja, interdisciplinarnost i kroskurikularnost (povijest, književnost, umjetnost)
 - samostalnost pri organiziranju rada, socijalno učenje i kriterije za samovrednovanje
 - sposobnost da stečena znanja i vještine integriraju te sami koncipiraju nove vidove vizualnih poruka
 - sposobnost da stečene kompetencije i vještine primjene u daljnjem radu (životu)
 - vještinu prezentiranja realiziranog zadatka ikritički odnos prema svojem i tuđem radu.

Krajnji je cilj projekta prezentacija radova na izložbi u ŠPUD-u i drugim zainteresiranim institucijama.

- **Zadatci projektne nastave - učenici će:**
 - razviti vještinu kritičkog razmišljanja, zaključivanja, promatranja i vrednovanja povijesnih događaja iz perspektive vremena u kojem su se dogodili
 - spoznati ulogu izvora i literature u objašnjavanju prošlosti
 - naučiti pronaći i sažeti relevantne informacije iz različitih izvora
 - razviti vještinu pisanog i ilustrativnog priopćavanja povijesnih informacija
 - procijeniti i prikazati utjecaj rata na civilno stanovništvo
 - razviti sposobnost samostalnog učenja
 - naučiti uvažavati tuđe mišljenje i surađivati da bi zajedno ostvarili cilj
- **Trajanje projekta:** šest mjeseci (drugo polugodište šk.g. 2013./2014. i dva mjeseca na početku šk.g. 2014./2015.) do 11. 11. 2014.
- **Prezentacija i vrednovanje projekta:** vrijeme održavanja izložbe 11.-21. studenoga 2014. u Izložbenom salonu Izidor Kršnjavi u Školi primijenjene umjetnosti i dizajna u Zagrebu i 16.-17. prosinca 2014. u Staroj gradskoj vijećnici u Zagrebu, uz održavanje znanstvenog skupa „Zagreb u Prvom svjetskom ratu“, Odsjeka za povijest, Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i grada Zagreba.
- **Tijek (koraci) projektne nastave:**
 1. **pronalaženje teme** - određivanje teme (zadatka) projekta
 2. **formuliranje cilja** istraživanja
 3. **planiranje i motivacija** - davanje smjernica za istraživanje, izrada plana rada

4. provedba projekta- prikupljanje literature/podataka

5. uređivanje sakupljenih informacija - istraživanje

6. formuliranje rezultata - obrada i analiza podataka

7. predstavljanje rezultata- određivanje vremena trajanja i kriterija vrednovanja prezentacije

8. refleksija o projektu i evaluacija - prezentacija i vrednovanje projekta.

1.-3. pronalaženje teme, formuliranje cilja, planiranje - motivacija.

Na nastavi povijesti učenici su različitim motivacijskim tehnikama poticani na samostalno istraživanje o Prvom svjetskom ratu. Prezentirala sam vlastitu sakupljenu građu koja se sastojala od: knjiga, novinskih članaka, filmskih isječaka, internetskih stranica i sl. kako bi učenike motivirala i pridobila za ovu kompleksnu materiju. Da bi projekt bio uspješno realiziran, potrebno je prethodno precizno definirati projektni zadatak. Budući da je naš projekt bio vrlo složen, morali smo dobro razmisliti o međusobnoj podijeli zadatka: prema kompetencijama (nastavnici – mentori) te afinitetima ili stupnju zainteresiranosti za neku temu ili medij (učenici). Profesorima i učenicima Grafičkog odjela prepušteno je da sami odaberu zadatke koje će obraditi. Nakon usvajanja informacija koje su im prezentirane i kojima su motivirani, učenici su kroz međusobnu diskusiju bolje **definirali teme** koje će obraditi, **formulirani su ciljevi**, napravljen je **plan rada**, definirani su rokovi (datum izložbe).

Motivacijske tehnike (verbalne metode, vizualne/auditivne metode, izvanškolska terenska nastava, slobodan izbor), pružaju učenicima mogućnost razvijanja istraživačkih i komunikacijskih vještina, kritičkog mišljenja, prosuđivanja, suosjećanja i kreativnosti.

4.-6. provedba projekta, uređivanje sakupljenih informacija, formuliranje rezultata - metodologija istraživanja.

To je najvažnija faza rada, bez koje je nemoguće dobro realizirati zadatak projekta, **istraživanje**. Učenici su poticani da istražuju na više načina i iz više različitih izvora:

- čitanjem historiografskih i izvornih tekstova, (prilog 1.)
- čitanjem literarnih tekstova, (prilog 1.)
- čitanjem tiskovina iz vremena Velikoga rata, a također i suvremenih tiskovina, (prilozi 2.-4.)
- pregledavanje internetskih sadržaja (prilozi 1.-5.)
- razgovor s poznavateljima problema (prilog 1.).

U procesu projektne nastave postiže se bolja motivacija učenika za rad. Učenike se potiče na istraživanje i povezivanje novih informacija i stečenog znanja te na njihovu novu, kreativnu primjenu i prezentaciju.

Nakon istraživanja vezanog uz temu projekta, pristupilo se istraživanju dizajnerskih metoda komunikacije. Cilj vizualne komunikacije može biti samo prijenos informacija na jedan likovno zanimljiv način, a može biti i pokušaj podizanja razine svijesti o nekom problemu.

I na kraju, učenici su imali priliku sami odabrati dizajnerske medije kroz koje će prezentirati svoje vizualne poruke. Pritom učenici:

- dublje povezuju znanje, promišljanje i kreativnost
- razvijaju komunikacijske vještine i osjećaj za kritičnost
- razvijaju sposobnost objektivnog vrednovanja svojega i tuđeg rada.

7.-8. predstavljanje rezultata, refleksija o projektu - evaluacija

„Pri kraju završnih radova na projektu, potrebno je obratiti pažnju i na prezentaciju radova.(...) U tom procesu važan je i postupak vrednovanja i samovrednovanja kao jedan od bitnih elemenata projektne nastave. Postupkom vrednovanja kod učenika se razvija osjećaj ozbiljnosti prema radu, svojem i tuđem, razvija se kritičnost i samokritičnost.

Kao kriteriji vrednovanja mogu se postaviti:

- točnost istraživačke teme i prezentirane ideje,
- zanimljivost prezentacije i atraktivnost dizajna.

Tim postupkom navodi se učenike da razmišljaju o elementima koji čine neku prezentaciju više ili manje uspješnom, odnosno usvajaju se kriteriji vrednovanja prezentacije.“⁵

Nastavnik, osim završnog rada – autentičnog zadatka, ocjenjuje i nastavni proces.

„Alternativnim ocjenjivanjem vrednuje se kako učenici rješavaju zadatak, njihove aktivnosti (nedostaci, slabosti) i napredak pojedinog učenika.

Alternativna ocjena uključuje i samoocjenjivanje; učenici ocjenjuju svoj rad i rad ostalih učenika, (...). Autentični ili alternativni zadaci doprinose kakvoći i trajnosti usvojenog znanja, razvijaju različite misaone procese te potiču u učenika originalnost, otvorenost i prilagodljivost u postupcima i razmišljanju (prije svega glede samoocjenjivanja nastavnog procesa, završnih radova i osobne mape).“⁶

Jedno od najboljih i najobuhvatnijih rješenjanašega projekta je idejno likovno oblikovanje kataloga za izložbu: „**Veliki rat – zaboravljeni rat**“, Igora, učenika 3. razreda, koje se pokazalo kao

⁵Vlasta Pirnat, nastavnica predmeta Grafički dizajn, suradnica na projektu, *Priprema za nastavnu cjelinu: Oblikovanje (dizajniranje) vizualnih poruka integriranog sadržaja - idejno likovno oblikovanje/dizajniranje plakata, oglasa, slogana, brošure*, Školaprimijenjene umjetnosti i dizajna, Zagreb

⁶Danijela Trškan, *Provjera znanja i ocjenjivanje u nastavi povijesti*, 144, Srednja Europa 2004., Zagreb

najbolje rješenje koje na suvremen način prezentira projekt i izložbu. Katalog odlično ilustrira uspješnost integriranja sadržaja.

Još jedan odličan učenički rad, Andreja, učenika 3. razreda, realiziran je kao rješenje za Plakat, Pozivnicu i korice Programске knjižice **Znanstvenog skupa „Zagreb u Prvom svjetskom ratu“**, Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Grada Zagreba. U vlastitu ilustraciju učenik je integrirao vizuale iz povijesti. Isti učenik autor je Plakata i Pozivnice za izložbu **„Veliki rat – zaboravljeni rat“**, koja je rezultat našeg projekta. Plakati su realizirani na nastavnom predmetu - Grafički dizajn.

Na izložbi su se našli i, odlično ilustratorski i dizajnerski oblikovani, svi važniji povjesni likovi, realizirani na drugom nastavnom predmetu - Crtanje i slikanje. „*Važnu ulogu u tome imaju i sklonosti učenika u likovnom izražavanju. Primjerice, Anna, učenica 4. razreda, koja izvanserijski slika portrete u akvarelu, naslikala je portrete najistaknutijih osoba toga vremena, poput Svetozara Borojevića i Franza Ferdinanda. Izvedeni radovi pokazuju zavidnu crtačku i slikarsku vještinu, a neki od njih i izuzetnu.*“, mišljenja su Zlatice Kovačićek Poljan i Ninoslava Poljana, akademskih slikara, nastavnika Crtanja i slikanja na Grafičkom odjelu Škole primijenjene umjetnosti i dizajna u Zagrebu.⁷

5. ZAKLJUČAK

Željela bih istaknuti važnost i vrijednost projektne nastave, osobito one koja ima više integriranih sadržaja (povijest, književnost, grafički i likovni dizajn) i koja je slobodna u pristupu. Projektna nastava je iskustvena nastava koja uključuje cjelovito učenje. U procesu projektne nastave postiže se bolja motivacija učenika za rad. Učenike se potiče na istraživanje i povezivanje novih informacija i stečenog znanja te na njihovu novu, kreativnu primjenu i prezentaciju. Takva nastava pruža mogućnost promišljanja i spoznaje estetskih i etičkih vrijednosti te mogućnost podizanja razine svijesti o nekom problemu. To je nastava u kojoj učenici samostalnim istraživanjem dolaze do novih spoznaja, a osim novih spoznaja upoznaju i putove kojima dolaze do znanja.

Organizacija i provođenje projektne nastave izazov je nastavnicima, doprinosi lokalnoj zajednici, široj javnosti i ugledu škole.

⁷Rezultati projekta prezentirani su na: http://ss-primijenjenaumjetnostidizajn-zg.skole.hr/projekti_akcije/povijest_smiljana_lazic_marinkovic_prof_savjetnik/1_svjetski_rat_veliki_rat_zabora_vljeni_rat

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. MOTIVACIJA	2
3. PROJEKTNA NASTAVA	3
4. VELIKI RAT - ZABORAVLJENI RAT?1914.-2014.	3
5. ZAKLJUČAK	7
6. SADRŽAJ.....	8
7. BIBLIOGRAFIJA	9
8. PRILOZI	10

BIBLIOGRAFIJA

1. Borošak Marijanović, Jelena (ur.) *Dadoh zlato za željezo-Prvi svjetski rat u zbirkaama Hrvatskog povijesnog muzeja*, Hrvatski povijesni muzej, 2011., Zagreb
2. Despot, Hameršak, Herman Kaurić, Miljević Pavić, Škuljević, *Prvi svjetski rat*, čitanka-priručnik, Školska knjiga, 2014., Zagreb
3. Herman Kaurić, Vijoleta, *Hrvatska i Prvi svjetski rat 1914.-1918. | 2014.-2018. – Akcijski plan za obilježavanje Stogodišnjice Prvoga svjetskog rata*, Hrvatski institut za povijest, 2013., Zagreb <http://1914-1918.com.hr/prvi-svjetski-rat/> (pogl. 3. 1. 2014.)
4. Horvat, Josip, *Prvi svjetski rat. Panorama zbivanja 1914-1918.*, 1967., Zagreb
5. Hrvatski državni arhiv, *Ilustrovani list*, 1914.-1918., Zagreb <http://velikirat.nb.rs/items/browse?collection=194&tags=1914>
6. Hrvatski odbor za obilježavanje Prvoga svjetskog rata – repozitorij, <http://1914-1918.com.hr/prvi-svjetski-rat/> (pogledano 8. 9. 2014.)
7. [Hrvatska revija 2004. 3, Prvi svjetski rat | Stogodišnjica 1914 ...1914-1918.com.hr/427-2/ Združenim snagama – portreti vojnika.](http://1914-1918.com.hr/427-2/Zdruzenim%20snagama%20-%20portreti%20vojnika) (pogledano 8. 1. 2015.)
8. [Hrvatska u Prvom svjetskom ratu - Wikipedijahr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska u Prvom svjetskom ratu](http://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska_u_Prvom_svjetskom_ratu) (pogledano 3. 1. 2014.)
9. http://hr.wikipedia.org/wiki/Prvi_svjetski_rat (pogledano 8. 1. 2014.)
10. https://www.google.hr/?gws_rd=ssl#q=1.svj.rat+slike (pogledano 8. 1. 2014.)
11. Kadović, Ana, *Motivacija u nastavi povijesti*, u *Nastava povijesti*, https://www.google.hr/?gws_rd=ssl#q=hrvatski+povijesni+portal (pog. 26. 1. 2015.)
12. Loranda Miletić, *Pisani i slikovni izvori u nastavi povijesti*, Zadar, 29. i 30. 8. 2013. [Materijali sa stručnih skupova Analiza i interpretacija pisanih i slikovnih izvora u nastavi povijesti](#)
13. [Matica hrvatska - Hrvatska revija 2, 2004. - Prvi svjetski rat i ...www.matica.hr/hr/334/Prvi%20svjetski%20rat%20i%20Hrvati](http://www.matica.hr/hr/334/Prvi%20svjetski%20rat%20i%20Hrvati) (pogledano 8. 9. 2014.)
14. Matica hrvatska - *Vijenac 531 - 533 - Povijest- 10. srpnja 2014.*, www.matica.hr/vijenac/531%20-%20533/r/Povijest/ (pogledano 3. 8. 2014.)
15. Pirnat, Vlasta, nastavnica predmeta Grafički dizajn, suradnica na projektu, *Priprema za nastavnu cjelinu: Oblikovanje (dizajniranje) vizualnih poruka integriranog sadržaja*, Škola primijenjene umjetnosti i dizajna, 2014., Zagreb
16. Pranjić, Marko, *Didaktika*, 2005, Zagreb, [Marko Pranjić Didaktika Povijest, osnove, profiliranje ...a1450176.sites.myregisteredsite.com/web/pedeef/329.pdf](http://www.a1450176.sites.myregisteredsite.com/web/pedeef/329.pdf) (pogledano 26. 1. 2015.)
17. Renouvin, Pierre, *Europska kriza i Prvi svjetski rat*, Srednja Europa, 2008., Zagreb
18. Škola primijenjene umjetnosti i dizajna, Zagreb, http://ss-primijenjenaumjetnostidizajn-zg.skole.hr/projekti_akcije/povijest_smiljana_lazic_marinkovic_prof_savjetnik/1_svjetski_rat_veliki_rat_zaboravljeni_rat
19. Trškan, Danijela, *Provjera znanja i ocjenjivanje u nastavi povijesti*, Srednja Europa 2004., Zagreb

20. [Zagreb u Prvome svjetskom ratu: povijesne novine kao izvor ...hrcak.srce.hr/file/100184](#)(pogledano 8. 1. 2014.)